

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarında Çalışan Eğitimcilerin Akran Eğitimi ile İlgili Görüş ve Tutumları

Opinions and Attitudes of Educators Working in Private Education and Rehabilitation Institutions Regarding Peer Education

ÖZET

Akran eğitimi; çocukların iletişim becerileri, sosyal etkileşim, akademik başarı, öz bakım, bilişsel gelişim, dil gelişimi, motor gelişimi, sosyal ve duygusal gelişim gibi birçok gelişim alanına olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, akran eğitiminin önemi ortaya konulmak istenmekte, bu konuda eğitimcilere yapabilecekleri faaliyetlerle ilgili perspektif kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, araştırmada özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev yapan eğitimcilerin akran eğitimine ilişkin tutumları incelenmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin akran eğitimine ilişkin tutumlarını sayısal olarak ölçmek ve açıklama amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni ve örneklemini İstanbul ilinde bulunan MEB'e bağlı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarında çalışan eğitimciler oluşturmaktadır. Araştırma basit uygun örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bilgi toplama tekniği aracı olarak anket tekniğine yer verilmiş, Aylin Sözer ve Büşra Özdemir'in geliştirdiği "Akran Eğitim Tutum Ölçeği" ve eğitimcilerin demografik özellikler bilgisi formu dağıtılarak uygulanmıştır. Veri analizi; SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; elde edilen verilere dayalı olarak "Akran Eğitim Tutum Ölçeği"nin güvenilir ve geçerli olduğu, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin sosyo-demografik faktörlerin ölçek puanları üzerinde genellikle etkili olmadığı, eğitimcilerin özel öğretim alanında akran eğitiminin önemli olduğu görüşünde oldukları, akran eğitimi kullandıkları, eğitim içeriğinin desteklenmesi gerektiğini düşündükleri, akran eğitim tutumuna sahip oldukları ve bu konuyla ilgili eğitimlere ve desteğe ihtiyaç duydukları, akran eğitimle öğrencilerinin sosyal gelişim, olumsuz davranışları söndürme, akademik başarılarına katkı edebileceklerini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Akran Eğitimi, Özel Eğitim, Akran Eğitimi Programı, Akran İlişkisi.

ABSTRACT

Peer education contributes positively to various areas of development such as children's communication skills, social interaction, academic success, self-care, cognitive development, language development, motor skills, social and emotional development, and more. This study aims to highlight the importance of peer education and provide educators with perspectives on activities they can undertake in this regard. In this context, the attitudes of educators working in special education and rehabilitation institutions towards peer education were examined in the research. Descriptive survey model, a quantitative research method, was used to measure and explain the attitudes of educators working in special education and rehabilitation institutions towards peer education. The population and sample of the research consist of educators working in Private Special Education and Rehabilitation Institutions affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul. The research was conducted using a simple convenient sampling method. The survey technique was used as a data collection tool, and the "Peer Education Attitude Scale" developed by Aylin Sözer and Büşra Özdemir, along with the educators' demographic information form, was distributed and implemented. Data analysis was performed using the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 program. As a result of the research, it was found that the "Peer Education Attitude Scale" is reliable and valid based on the obtained data. Socio-demographic factors generally did not have a significant impact on the scale scores of educators working in special education and rehabilitation centers. Educators generally believed in the importance of peer education in special education, used peer education, thought that the education content needed to be supported, had a positive attitude towards peer education, and expressed a need for training and support on this subject. The study concluded that educators believed that peer education could contribute to their students' social development, extinguish negative behaviors, and enhance academic achievements.

Keywords: Education, Peer Education, Special Education, Peer Education Program, Peer Relationship.

Fatma Güлак Şehitoğlu¹

How to Cite This Article

Güлак Şehitoğlu, F. (2024). "Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarında Çalışan Eğitimcilerin Akran Eğitimi ile İlgili Görüş ve Tutumları" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:2; pp:249-263. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10704623>

Arrival: 11 December 2023
Published: 27 February 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisans Üstü Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0494-8598. ROR ID: <https://ror.org/00qsyw664>

GİRİŞ

Akran eğitimi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşim kurarak öğrenmelerini sağlayan bir eğitim yöntemidir. Bu yöntemde, aynı yaştaki ya da benzer özelliklere sahip öğrenciler, birbirlerine bilgi, beceri ve deneyim transferi yapmaktadırlar (Öncül, 2022: 36). Bu eğitime özellikle özel eğitim alanında ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü bu eğitimde sosyal iletişim yoluyla öğrenme aktif bir hâle gelmektedir. Akran eğitimi için iş birliği, ilişkisel beceriler, modelleme ve rehberlik gibi temel kavramlar sayılabilir. Temel kavramlardan iş birliği kavramı aynı ya da farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin iş birliği yaparak ve birlikte çalışarak bir hedefe ulaşmaya çalıştığı süreç için kullanılabilir. Bu süreçte, öğrenciler birbirlerine yardım etmekte, birlikte problem çözmekte ve birbirlerinden öğrenmektedirler. İlişkisel beceriler; öğrencilerin iletişime geçme, sosyal ilişkiler kurma ve empati gibi becerilerini geliştiren süreçtir. Modelleme ile yetenekli öğrencilerin, daha düşük yetenekli öğrencilere örnek olması ve onları motive etmesi, rehberlik ile de deneyimli öğrencilerin, daha az deneyimli olanlara yönlendirme yapması ve destek sağlaması ifade edilebilir.

Akran eğitimi öğrenci merkezli bir eğitimdir. Bu eğitimde öğrenciler aktif bir şekilde katılım gösterir ve kendi öğrenme süreçlerini yönlendirirler. Eğitimci ise sadece öğrencilere rehberlik etmekte ve onların çalışmalarına destek olmaktadır. Bu eğitim sürecinde öğrenciler gruplar hâlinde veya ikili olarak çalışabilmektedirler. Her iki şekilde de öğrencilerin birbirlerine öğretme ve birbirlerinden öğrenme fırsatı bulunmaktadır. Ayrıca akran eğitimi, çeşitli öğrenme alanlarında kullanılabilir (Yeniçeri-Özçakar-Mevsim-Güldal, 2003; Ünver-Akbayrak, 2013; Bilgiç-Günay, 2014). Özellikle özel eğitim alanında belirli bir öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak uygulanmaktadır. Örneğin, disleksi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, akran eğitimi aracılığıyla desteklenebilmektedirler. Dolayısıyla akran eğitimiyle öğrencilere özgüven kazandırılmakta, sosyal becerileri geliştirilmekte ve öğrenme sürecine aktif katılım göstermelerine destek olunmaktadır. Öğrenciler arasında iş birliği, dayanışma ve empati gibi temel değerlerin gelişimine katkısı olan akran eğitimi, öğrencilere öğrenmede kolaylık sağlamak ve öğrenmenin daha etkili olmasına olanak vermektedir (Taylı, 2010: 22)

Özel eğitim alanında akran eğitimi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşim içinde olmasını ve birbirlerine destek olmasını amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin eğitim sürecinde daha iyi bir şekilde desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Özel eğitim alanında kullanılan akran eğitiminin öğretici, öğrenen ve destekleyici olmak üzere üç rolü bulunmaktadır. Bir grup öğrenci özel eğitim ihtiyaçları olan öğrencilere yardımcı olmak için görevlendirilir. Bu öğrenciler, benzer yaş gruplarından seçilen ve uygun eğitim alanına ilgi duyan çocuklardır. Öğrenciler birlikte çalışma yaparak öğrenme sürecinde daha fazla aktif olurlar katılım sağlamasına ve konuya ilgilerinin artırmasına birbirlerine yardımcı olurlar (Yıldırım-Canpolat; 2017: 517). Akran eğitimi aynı zamanda öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur ve arkadaşlık ilişkilerini güçlendirir. Akran eğitimi sürecinde öğretmenler de önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenler, akran eğitimi uygulamasını planlamak, öğrencileri doğru şekilde eşleştirmek ve süreci yönetmekten sorumludur. Ayrıca, öğretmenler öğrencileri motive etmek ve onları desteklemek için gerekli rehberlik ve öğretim sağlamaktadır.

Etkin bir akran eğitimi programı oluşturmak için önemli kriterler bulunmaktadır. Bu kriterler; öğrenci profili belirlemek, öğrencileri doğru şekilde eşleştirmek, amaç ve hedefleri belirlemek, eğitim materyallerini hazırlamak ve süreci sürekli olarak değerlendirmektir. Böylelikle akran eğitiminin verimli ve etkili bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır sağlar. Akran eğitimi programlarının başarılı olabilmesi için, bu programların desteklenmesi gerekmektedir. Okullar, öğrencilerin akran eğitimi sürecinde ihtiyaç duydukları kaynakları sağlamalı ve bu programların sürekli iyileştirilmesi için gereken desteği sunmalıdır (Taylı; 2010:12). Aynı zamanda akran eğitimi programlarının etkileri düzenli olarak değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir. Özel eğitim alanında gerçekleştirilen akran eğitimi programları, farklı öğrenme ihtiyaçları olan bireylerin eğitim sürecinde desteklenmesi amacıyla önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu programların bireyler-öğrenciler arasında bilgi ve beceri transferini sağlamak, pozitif sosyal etkileşimleri teşvik etmek ve öğrenme ortamını desteklemek için tasarlandığı görülmektedir (Taylı; 2010:18).

Netice itibarıyla özel eğitim alanında akran eğitimi, öğrencilerin daha iyi desteklenmesi ve öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesi için önemlidir. Bu eğitim yaklaşımı öğrenciler arasında iş birliğinin oluşturulmasına sosyal becerilerin geliştirilmesine ve öğrenme motivasyonunun artırılmasına yardımcı olmaktadır. Akran eğitimi programları, özel eğitim alanında daha geniş yelpazede uygulanmak suretiyle öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmada etkili bir araç olabileceği düşünülmektedir (Özaydın vd.; 2008:29)

Özel eğitim alanında gerçekleştirilen akran eğitimi programları, belirli hedeflere yönelik olarak planlanır ve uygulanır. Akran eğitimi programlarının belirli hedefleri bulunmaktadır. Bu hedefle üç balıkta tasnif edilmektedir.

- ✓ Bilgi ve beceri transferi: Akran eğitimi programları, öğrencilerin birbirlerine bilgi ve beceri aktarımını sağlayarak öğrenme sürecini destekler. Örneğin, bir öğrenci, dil ve iletişim becerilerini geliştirmek için birebir çalışmalarında diğer bir öğrenciden destek alabilir.
- ✓ Sosyal etkileşim: Akran eğitimi programları, öğrenciler arasında pozitif sosyal etkileşimleri teşvik etmeyi hedefler. Bu sayede, öğrenciler arasında dostluk ve iş birliği ilişkileri gelişir, sosyal becerilerin ve özgüvenin artması sağlanır.
- ✓ Öğrenme ortamının desteklenmesi: Akran eğitimi programları, öğrenme ortamının daha etkili bir şekilde kullanılmasını ve desteklenmesini amaçlar. Öğrenciler arasındaki etkileşim ve iş birliği, öğrenme motivasyonunu artırır ve daha aktif bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlar (Özaydın vd.; 2008:17).
- ✓ Akran eğitimi programları, farklı uygulama yöntemleriyle gerçekleştirilebilir. Akran eğitimi uygulama yöntemleri dört başlıkta tasnif edilmektedir:
- ✓ Birebir akran eğitimi: Bir öğrenci, diğer bir öğrenciyle birebir çalışarak belirli bir konu veya beceri üzerinde yoğunlaştıkları tek yönlü öğretimdir (Mirzeoğlu, Munusturlar, Çelen. 2014:186). Bu yöntem, bireylerin birbirlerine tam destek sağlamalarını ve karşılıklı olarak öğrenme deneyimlerini zenginleştirmelerini sağlar.
- ✓ Grup tabanlı akran eğitimi: Öğrenciler, belirli bir konu veya proje üzerinde birlikte çalışarak bilgi ve becerilerini paylaşabilirler. Grup tabanlı akran eğitimi, iş birliği ve iletişim becerilerinin gelişmesini destekler.
- ✓ Tüm Sınıf Akran Öğretimi” (CWPT-Classwide Peer Tutoring): Özel yeteneklere veya bir alanda başarılı olmuş öğrenciler, diğer öğrencilere rol model olabilir ve onlara ilham verebilirler. Bu şekilde, öğrencilerin motivasyonu artar ve başarıya olan inançları güçlenir (Mirzeoğlu, Munusturlar, Çelen. 2014:186, Temple ve Lynnes,2008; Townsend ve Mohr, 2002).
- ✓ Akranlarından destek alma: Öğrenciler, belirli bir konuda güçlük yaşadıklarında veya yardıma ihtiyaç duyduklarında akranlarından destek alabilirler. Bu şekilde destek ile kendi öğrenme süreçlerini yönetebildikleri gibi öz-yeterliklerini geliştirme gayretini gösterebilirler.

Netice itibarıyla akran eğitimi programları ve uygulamaları, özel eğitim alanında eğitim alan bireylerin öğrenme süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu programlar, öğrenciler arasında bilgi ve beceri aktarımını teşvik ederken aynı zamanda sosyal etkileşimi zenginleştirir ve öğrenme ortamını destekler.

Özel Eğitim Alanında Akran Eğitimi Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Akran eğitiminden en iyi şekilde faydalanabilmek için, eğitim programının önceden planlanması önemlidir. Tindall & Salmon-White; akran eğitimi programı geliştirirken en başta ihtiyaç analizinin yapılması, hedeflerin belirlenmesi, uygulama planının oluşturulması, katılımın sağlanması ve kar-zarar analizinin yapılması gerektiğini bildirmektedir (aktr., Taylı; 2010:12). Bu sürecin verimli geçirilmesi akran eğitiminin başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde kritik bir değere sahiptir. Ayrıca bu programa başlamadan önce resmi ve gayri resmi ihtiyaçların belirlenmiş olması gerekmektedir. Eğitimciler, öğrencinin ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun bir akran grubu seçmeli ve programı buna göre düzenlemelidirler. Bu şekilde, öğrencinin akranlarıyla uyumlu bir şekilde çalışması ve öğrenmesi sağlanabilir. Ayrıca, akran eğitiminde rol model seçimi de önemlidir. Eğitimciler, öğrencinin hedeflediği becerileri sergileyen ve onlara ilham kaynağı olabilecek bir rol model seçmelidir (Taylı; 2010: 13). Bu, öğrencinin motivasyonunu artırabilir ve öğrenme sürecine olumlu etki yapabilir.

Akran eğitiminde iş birliği ve takım çalışması da önemlidir. Öğrencilerin küçük gruplarla çalışarak birbirlerinden öğrenmelerini sağlayacak etkileşimlerin teşvik edilmesi gerekmektedir (Kaya, 2013: 3). Grup çalışmaları ve projeler, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmalarını ve fikir alışverişinde bulunmalarını sağlayarak öğrenme deneyimini zenginleştirebilir. Öğretmenlerin ve eğitimcilerin akran eğitim sürecini sürekli olarak takip etmeleri ve destek vermeleri önemlidir. Öğrencilerin gelişimini düzenli olarak değerlendirmek ve gerekli düzenlemeleri yapmak, akran eğitiminin etkisini artırdığı düşünülmektedir. Aynı zamanda, öğretmenlerin ve eğitimcilerin öğrencilere yönlendirici geri bildirimlerde bulunmaları ve rehberlik etmeleri de önemlidir (Kaya, 2013: 24).

Akran eğitimi programının sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güncellenmesi önemlidir. Öğrencilerin ihtiyaçları ve gelişim düzeyleri değişebilir, bu nedenle eğitim programının esnek olması gerekmektedir. Programın düzenli olarak yeniden değerlendirilmesi, öğrencilere en uygun eğitim deneyimini sağlamak için gereklidir. Ayrıca akran eğitimi gerçekleştirilirken belirli hususlara dikkat edilmesi eğitimlerin verimli geçmesine yardımcı olmaktadır. Dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

1. Öğrenci seçiminde dikkatli olmak: Akran eğitimi için uygun öğrencileri seçmek oldukça önemlidir. Öğrencilerin benzer beceri seviyesine sahip olması ve etkileşim kurabilecekleri bir grup oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca,

rehberlik yapacak öğrencinin gönüllüğü, iletişim becerisi, güven veren yapıya sahip olması, başarılı ve liderlik özelliği olan öğrencilerden seçilmesi önem arz etmektedir (Taylı, 2010:14).

2. Düzenli iletişim kurmak: Akran eğitimi sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerle düzenli iletişim halinde olması önemlidir. Öğrencilerin karşılaştığı zorlukları ve ilerlemeleri değerlendirmek ve gerektiğinde stratejileri güncellemek için düzenli bir geri bildirim planı mekanizması oluşturulmalıdır (Öncül, 2022:40-41).

3. Farklı öğretim yöntemleri kullanmak: Akran eğitiminde, farklı öğretim yöntemleri kullanmak etkili olabilir. Öğrencilerin farklı öğrenme stillerine, bireysel farklılıklarına ve ihtiyaçlarına uygun yaklaşımlar geliştirmek öğrenme sürecinin daha etkili olmasını sağlayabilir.

4. İşbirliği yapmak: Akran eğitimi için iş birliği yapmak, öğrenciler ve öğretmenler için faydalı olabilir. Öğretmenler, diğer öğretmenlerle deneyimlerini paylaşabilir ve birbirinden farklı bakış açılarından perspektiflerden faydalanabilir. Aynı zamanda, öğrencilerin birbirleriyle iş birliği yapmaları ve birbirlerine destek olmaları da oldukça önemlidir (Kaya, 2013: 26).

Dolayısıyla özel eğitim alanında önemli bir role sahip olan akran eğitimi, öğrencilerin akranlarıyla iletişim ve etkileşim kurarak öğrenme deneyimlerini zenginleştirmelerini destekleyici bir yöntemdir. Öğretmenler, eğitim kaynaklarını ve yöntemlerini kullanarak akran eğitimini etkili bir şekilde destekleyebilirler. Bu kaynaklar ve yöntemler özel eğitim alanında akran eğitimi uygulayan öğretmenlere rehberlik etmek suretiyle eğitim sürecini desteklemektedir.

Özel Eğitimde Akran Eğitiminin Öğrencilerin Etkili İletişimine Etkisi

Özel eğitim öğrencileri için etkili iletişim becerilerini geliştirmek ve sosyal etkileşimlerini artırmak amacıyla kullanılan, akran eğitimi birçok faydası ile dikkat çekmektedir. Akran eğitiminin, özel eğitim öğrencileri üzerinde etkili iletişime olan etkisi bilimsel araştırmalarla desteklenmektedir. Öğrenciler arasındaki etkileşimler, dil gelişimi, öz saygı, sosyal beceriler, akademik performans ve motivasyon gibi birçok alanda olumlu etkiler yaratmaktadır. Akran ilişkileri sayesinde özel eğitim öğrencileri, dil becerilerini geliştirirken, kendilerine olan güvenlerini artırarak, sosyal yeteneklerini de geliştirebilmektedirler. Özel eğitim öğrencilerinin akranlarıyla etkileşim içinde olmaları, onların sosyal ve duygusal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Akranlardan destek alarak ortak faaliyetlerde bulunma, iş birliği yapma ve problem çözme becerisi, özel eğitim öğrencilerinin iletişim becerilerini güçlendirmekte ve sosyal bağlarını kuvvetlendirmektedir. Bunun yanı sıra, akran eğitimi sayesinde öğrencilerin öğrenme motivasyonu da artmaktadır. Özel eğitim öğrencileri, akranlarıyla birlikte çalışma fırsatı bulduklarında, daha aktif ve katılımcı olma eğilimi göstermektedirler. Bu da öğrenme sürecini daha keyifli ve etkili hale getirmektedir. Akran eğitimi aynı zamanda özel eğitim öğrencilerinin akademik başarılarını da olumlu yönde etkilemektedir. Öğrenciler, akranlarıyla birlikte çalışırken, birbirlerine yardımcı olma ve bilgi paylaşımı yapma imkânı bulmaktadırlar. Bu durum, öğrenme sürecini daha zenginleştirici ve daha derinlemesine anlama imkânı sağlamaktadır (Kaya, 2013: 26).

Sonuç olarak, akran eğitiminin özel eğitim öğrencilerinde etkili iletişime olan etkisi oldukça büyük ve olumlu bir şekilde gözlemlenmektedir. Öğrenciler arasındaki etkileşimler, dil gelişimi, öz saygı, sosyal beceriler, akademik performans ve motivasyon gibi birçok alanda olumlu katkılar sunmaktadır (Cihanoğlu; 2008: 62, Güven ve Tufan; 2010: 360). Bu nedenle, özel eğitim programları içerisinde akran eğitimi yöntemine daha fazla yer verilmesi, öğrencilerin sosyal ve iletişim becerilerini geliştirmede etkili bir yol olabilir.

Akran Eğitimi ve Özel Eğitim Öğrencilerinde Problem Çözme Becerilerine Etkisi

Akran eğitimi, özel eğitim alanında önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitim şekli, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirme, problem çözme yeteneklerini artırma ve akademik başarılarını destekleme açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle özel eğitim öğrencileri için problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, günlük yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları daha etkin bir şekilde aşmalarını sağlayabilir. Akran eğitimi, bir grup öğrencinin, aynı yaşta ve benzer deneyimlere sahip olan diğer öğrencilerle etkileşimde bulunarak öğrenme sürecine katılması anlamına gelmektedir. Bu süreçte, öğrenciler hem birbirinden öğrenir hem de birbirini destekler. Akran eğitimi, özel eğitim öğrencileri için özellikle faydalıdır çünkü onlara öğrenme ve sosyal becerilerini geliştirme konusunda daha fazla fırsat sunmaktadır (Cihanoğlu; 2008:16).

Akran eğitimi çocukların problem çözme becerilerini de desteklemektedir. Problem çözme becerileri; bireylerin karşılaştıkları sorunları analiz etme, çözüm stratejileri geliştirme ve bu stratejileri uygulayarak sorunları çözme yetenekleri olarak ifade edilebilir (Özgül, 2008: 14). Özel eğitim öğrencileri, günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözmek için bu becerilere ihtiyaç duyarlar. Akran eğitimi, özel eğitim öğrencilerinin problem çözme becerilerini geliştirmek için etkili bir yaklaşım olarak kullanılabilir. Akran eğitiminin öğrencilerin birbirleriyle

etkileşimde bulunarak problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bir grup öğrencinin bir araya gelerek karşılaştıkları sorunu analiz etmesi, farklı çözüm stratejilerini tartışması ve birlikte çalışarak sorunu çözmesi, problem çözme becerilerinin güçlenmesi açısından önem arz etmektedir (Gök; 2018: 27-28).

Özel eğitim öğrencileri için akran eğitimi programları geliştirilirken, problem çözme becerilerini hedefleyen etkinliklerin hazırlanması gerekmektedir. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrenciler, gerçek hayatta karşılaşacakları sorunları taklit ederek, farklı çözüm stratejilerini deneyimleyebilir ve bu becerileri günlük yaşamlarına entegre edebilirler. Akran eğitimi, özel eğitim öğrencilerinin problem çözme becerilerini geliştirebilmeleri için uygun bir ortam sağlar. Öğrencilerin destekleyici bir sosyal ağa sahip olmaları, yeni beceriler öğrenmeleri ve bu becerileri uygulamaları için güvenli bir ortam sunar. Ayrıca, akranlar arasındaki etkileşim ve iş birliği, problemlere farklı perspektiflerden yaklaşmayı sağlayarak, öğrencilerin çözüm stratejilerini çeşitlendirmelerine katkıda bulunur. Dolayısıyla akran eğitiminin özel eğitim öğrencilerinde problem çözme becerilerine olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Bu yöntem, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, problem çözme yeteneklerini artırmalarına ve akademik başarılarını desteklemelerine yardımcı olur. Akran eğitimi programları, özel eğitim öğrencilerinin günlük yaşam becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunurken, aynı zamanda öğrenciler arasında birlik ve dayanışma duygusu oluşturur. Bu nedenle, özel eğitim alanında akran eğitiminin daha yaygın olarak kullanılması önerilmektedir.

Sonuç olarak aynı yaştaki ya da benzer özelliklere sahip öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmak ve birbirlerine bilgi, beceri ve deneyim transferi yapmak suretiyle onların öğrenmelerini sağlayan bir eğitim yöntemi olan akran eğitimi (Öncül, 2022: 39), öğrencilerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine katkı sağlamakta, iletişim becerileri, empati gelişimi, motivasyon artışı, sosyal beceriler ve öğrenme deneyimlerinin çeşitliliği gibi birçok avantajı bulunmaktadır. Akran eğitiminin özellikle çocukların gelişim alanlarında ve sosyal etkileşimlerinde olumlu yönde katkısının yanı sıra öğretmen yaklaşımının da akran ilişkilerinde etkili olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli çocuklar için akran eğitimi, bu çocukların gelişimini desteklemek, sosyal becerilerini arttırmak ve kendilerine güvenmelerini sağlamak amacıyla tasarlanmış bir eğitimdir. Çünkü özel gereksinimli çocuklar ve aileleri çocuklarının akranlarıyla birlikte olma ve eğitim almalarının kabul görmeleri konusunda bazı problemler yaşamaktadırlar. Akran eğitimine ilişkin olumlu temellerin atılması konusunda öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Akran desteği, akademik başarı sağlanmasıyla birlikte çocuğun akranlarıyla daha iyi sosyal ilişkiler kurabilmesi, tüm yönleriyle sağlıklı gelişmesi açısından da önemli bir faktördür. (Yıldırım'dan akt. Çırpan, 2013). Yapılan çalışmalar akranların birbirlerine karşı daha etkili rol model olduklarını göstermektedir (Kasık, 2012).

Araştırmacılar, kaynaştırma programları ile beraber uygulanabilecek akran eğitimi çalışmalarının özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların sosyal etkileşime girmesinin sağlanması sonucunda toplumsal olarak olumlu tutum gösterme davranışının artacağını düşünmektedir. Böylelikle çocukların birlikte eğitimi, ortak etkinliklere katılmaları ve oyun oynamaları birçok alanda başarı elde etmelerinde ilgi, istek ve kendilerine güven duygusu oluşturacağı düşünülmektedir (La Porta, Mc Gee, Martin, Vorce, Hippel ve Danovan'den akt. Yüce, 2015). Akran eğitimi ile ilgili alanyazın tarandığında çoğunlukla öğrencilere olan etkisi ile ilgili araştırmalar (Dinçer, 1995; Doll, B. vd., 2003; Beyazkürk vd., 2007; Gül, H., 2009; Tan, H.M. 2023) görülmüş, özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan öğretmen görüşlerinin incelendiği birkaç çalışmaya rastlanmıştır (Adanır, 2020). Bu çalışmanın amacı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan öğretmenlerin akran eğitime ilişkin tutumlarını ölçmektir. Bu çalışmada; özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev yapan eğitimcilerin akran eğitime ilişkin tutumları değerlendirilmek istenmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin akran eğitime ilişkin tutumlarını sayısal olarak ölçmek ve bu noktada alana katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- ✓ Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin akran eğitimi ile ilgili tutum ve görüşleri sosyo demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?
- ✓ Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin akran eğitimi ile ilgili tutum ve görüşleri nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan öğretmenlerin akran eğitime ilişkin tutumlarını sayısal olarak ölçmek ve sayısal olarak açıklama amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel çalışmalar genellikle bir konu hakkında başlangıç seviyesinde bilgi sağlamak, fenomeni tanımlamak ve gelecekteki daha fazla araştırmalar için bir temel oluşturmak için kullanılır. Betimsel tarama modeli, araştırmacının bir konu hakkında genel bir görünüm elde etmeyi amaçladığı bir nicel araştırma yöntemidir. Bu

model genellikle literatür taraması, anketler veya gözlemler yoluyla toplanan verileri analiz eder. Betimsel tarama modeli, bir konu veya olay hakkında genel bir anlayışa sahip olmayı amaçlar (Demirel, 2018:108). Erkuş, tarama betimsel araştırmalarda kullanılan yaygın yöntemlerin başında geldiğini, bu nedenle betimsel araştırmaların genel tarama araştırmaları olarak bilindiğini bildirmektedir (Akt.Karakaya, 2014). Temelde, araştırmacının belirli bir konu hakkında mevcut durumu incelemesi ve betimlemesi söz konusudur. Literatür taraması, anketler, gözlemler veya belge analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılabilir. Literatür taraması genellikle araştırmacının başlangıcında gerçekleştirilir ve mevcut bilgiye dayalı bir çerçeve oluşturur. Anketler veya gözlemler, daha fazla spesifik veri toplama yöntemleri olarak kullanılabilir.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın evreni ve örneklemini 2020- 2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ili farklı ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarında görev yapan 332 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırma İstanbul ilinde, 2020-2021 yılı güz döneminde ve 332 kişiyle gerçekleştirilmesiyle sınırlıdır. Araştırma uygun tesadüfi örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellik Dağılımı

Özellikler (n=332)	n	%
Cinsiyet		
Kadın	281	84,6
Erkek	51	15,4
Yaş		
21-25 yaş	127	38,3
26-30 yaş	91	27,4
31-35 yaş	58	17,5
36-40 yaş	30	9,0
41 ve üstü	26	7,8
Eğitim Durumunuz		
Lisans	271	81,6
Lisansüstü	49	14,8
Ön lisans	12	3,6
Tecrübe		
0-5 yıl	199	59,9
6-10 yıl	64	19,3
11-15 yıl	35	10,5
16-20 yıl	13	3,9
21 yıl ve üstü	21	6,3
Kurum türü		
Özel okul	316	95,2
Resmi okul	16	4,8
Branş		
Çocuk Gelişimi	82	24,7
Odyolog	2	,6
Dil ve Konuşma Terapi	5	1,5
Ergoterapist	1	,3
Fizyoterapist	5	1,5
Okul Öncesi Öğretmeni	144	43,4
Özel Eğitim Öğretmeni	27	8,1
Psikolog	17	5,1
Rehber Öğretmen	17	5,1
Sınıf Öğretmeni	32	9,6
Akran eğitimi alma durumu		
Hayır	166	50,0
Evet	166	50,0

Tablo 1'de katılımcıların demografik özelliklerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, tecrübe, kurum türü, branş ve akran eğitim alma durumu üzerinden değerlendirildiği görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri incelendiğinde, %15,4'ü erkek, %84,6'sı kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaş dağılımları incelendiğinde ise %38,3'ünün 21-25 yaş aralığında, %27,4'ünün 26-30 yaş aralığında, %17,5'inin 31-35; %9,0'unun 36-40 yaş aralığında; %7,8'inin 41 yaş üstü olduğu görüldü. Öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde %3,6'sının ön lisans, %81,6'sının lisans ve %14,8'inin yüksek lisans mezunu olduğu tespit edildi. Öğretmenlerin mesleki kademelerinin dağılımı incelendiğinde %59,9'unun 5 yıl ve daha az, %19,3'ünün 6-10 yıl arasında, %10,5'inin 11-15 yıl ve %3,9'unun 16-20 yıl ve %6,3'ünün 21 yıl üstü kıdem yılına sahip olduğu tespit edildi. Katılımcıların çalıştığı okul türü incelendiğinde ise %95,2'sinin özel okulda çalıştığı tespit edildi. Katılımcıların %43,4'ü okul

öncesi öğretmeni, %24,7'si çocuk gelişimi alanındadır. Akran eğitimi alanlar ise %50'si; akran eğitimi almayanlar ise %50'sini oluşturmaktadır.

Veri analizi yapılırken öğretmenlik branşı dışındaki odyolog, dil ve konuşma terapisti, ergoterapist, fizyoterapist ve psikologlar "Diğer" başlığı açılarak bir araya toplanmıştır. Bu şekilde araştırma örneklemindeki katılımcı branşlarında düzenlemeye gidilmiş; okul öncesi öğretmeni, çocuk gelişim, Sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen ve diğer başlıkları altında araştırmada incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bilgi toplama tekniği aracı olarak anket tekniğine yer verilmiş, Aylin Sözer ve Büşra Özdemir'in geliştirdiği "Akran Eğitim Tutum Ölçeği" ve öğretmenlerin demografik özellik bilgi formu dağıtılarak uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, araştırmaya katılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev alan eğitimcilerin demografik özelliklerini belirlemek için doldurulan formdur. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, branş, kıdem, kurum türü ve sosyo-kültürel düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Akran Eğitimi Tutum Ölçeği, öğretmenlerin akran eğitimine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Özdemir (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5'li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğin puanlaması; "1-Kesinlikle katılmıyorum", "2-Katılmıyorum", "3-Kararsızım", "4-Katılıyorum" ve "5-Tamamen katılıyorum" şeklinde yapılandırılmıştır. Ölçeğin alt boyutları olan "Kullanım" boyutu 12 maddeden, "Program içeriği" boyutu 3 maddeden, "Akran Eğitimi Tutum Ölçeği" ise 15 olumlu madde ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan 15'tir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken sayı, yüzde, ortalama, standart sapma olmak üzere tanımlayıcı istatistiksel metotları kullanılmıştır. Güvenirlik analizi ölçeklerde yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tümünün aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test etme amacıyla yapılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006: 286). Yapılan testlerin ve sonuçların güvenilir olabilmesi için ölçümlerin güvenilir olmasını gerekmektedir. Bu bağlamda ölçeğe ilişkin güvenilirlikler Cronbach Alpha ile incelenmiştir. Ayrıca verilerde aykırı uç değerler analizi yapılmış ve ± 3 aralığı içinde olmayan veriler analiz dışında bırakılmıştır.

Verilerin analizinde normal dağılım varsayımının sağlandığı için parametrik testler kullanılmıştır. Bu nedenle niceliksel verilerin karşılaştırılması için iki grup için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplarda ANOVA testi kullanılmıştır. Ancak veri sayısının gruplarda az olduğu durumlarda m parametrik olmayan testler tercih edilmiş ve iki grup karşılaştırılması için Mann Whitney U testi; ikiden fazla grup için Kruskal Wallis H testi (Ural ve Kılıç, 2006) kullanılmıştır. Güvenirlik analizi ile ölçeklerde yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tamamının aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test edilmiştir (Ural ve Kılıç, 2006: 286). İç tutarlılık için Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayısı 0-1 arasında değişim göstermektedir. Cronbach's Alpha (α) katsayısı 1'e yaklaştıkça güvenilirlik artmakta ve 0.60-0,80 arasında ise oldukça güvenilir ve 0.80-1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir anlamını taşımaktadır (Tavşancıl, 2005: 19). Bu bağlamda akran eğitimi tutum ölçeği ve boyutlarının güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Akran Eğitimi Tutum Ölçeği ve Boyutlarının Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Kullanım	12	0,737
Program İçeriği	3	0,551
Akran Eğitimi Tutum Ölçeği	15	0,724

Tablo 2 incelendiğinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre ölçüm aracının alfa değeri 0,724 ve Kullanım alt boyut için 0,737; Program İçeriği alt boyutu için ise 0,551 olarak hesaplandığı görülmektedir. Tüm alfa değerlerinin güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Akran Eğitimi Tutum Ölçeği ve Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

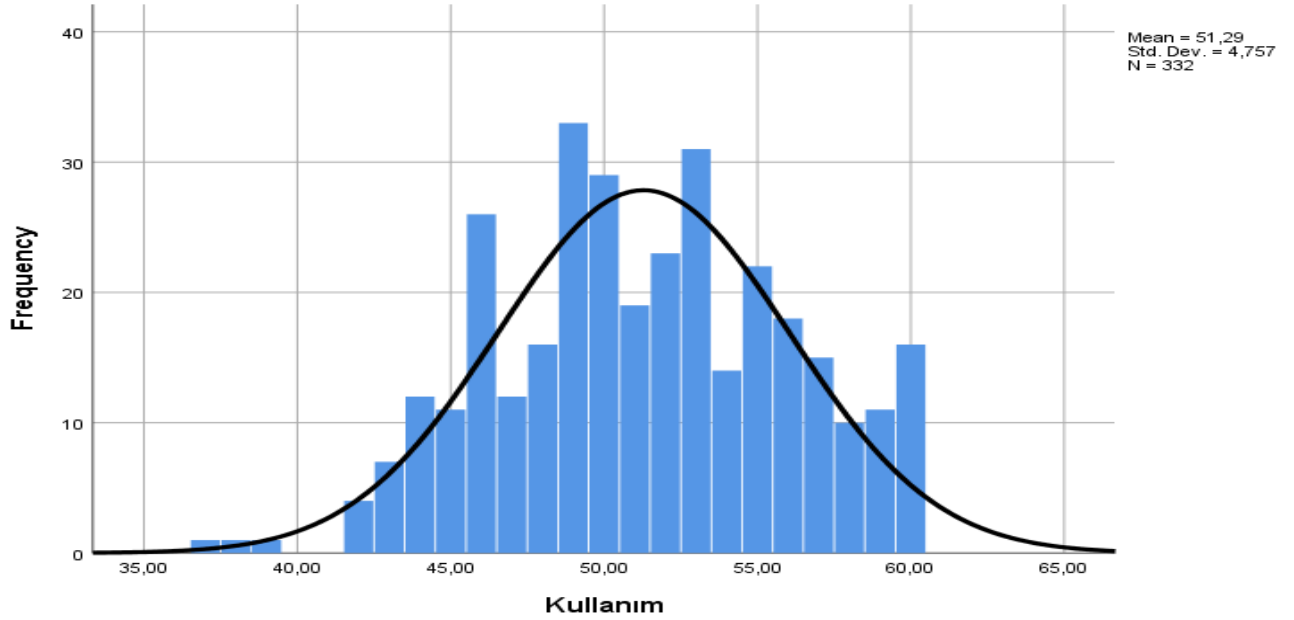
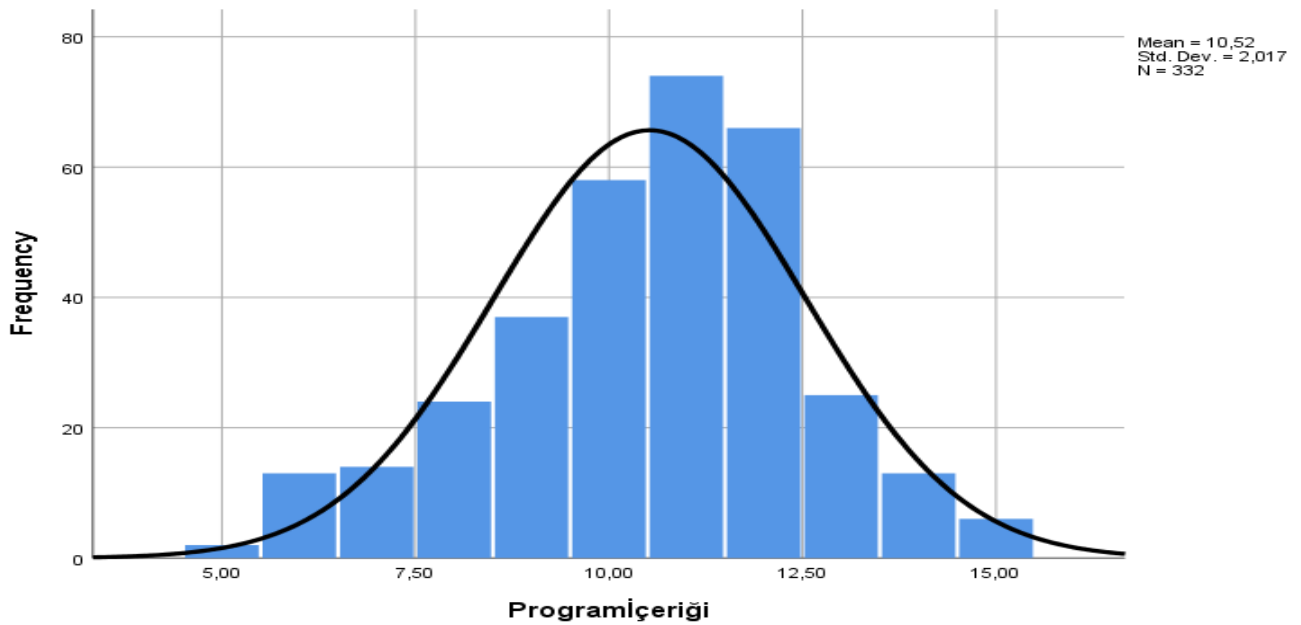
Ölçek ve Alt Boyutları	Min	Max	\bar{X}	SS
Kullanım	22,00	60,00	51,02	5,48
Program İçeriği	3,00	15,00	7,62	2,17
Akran Eğitimi Tutum Ölçeği	31,00	74,00	58,65	5,56

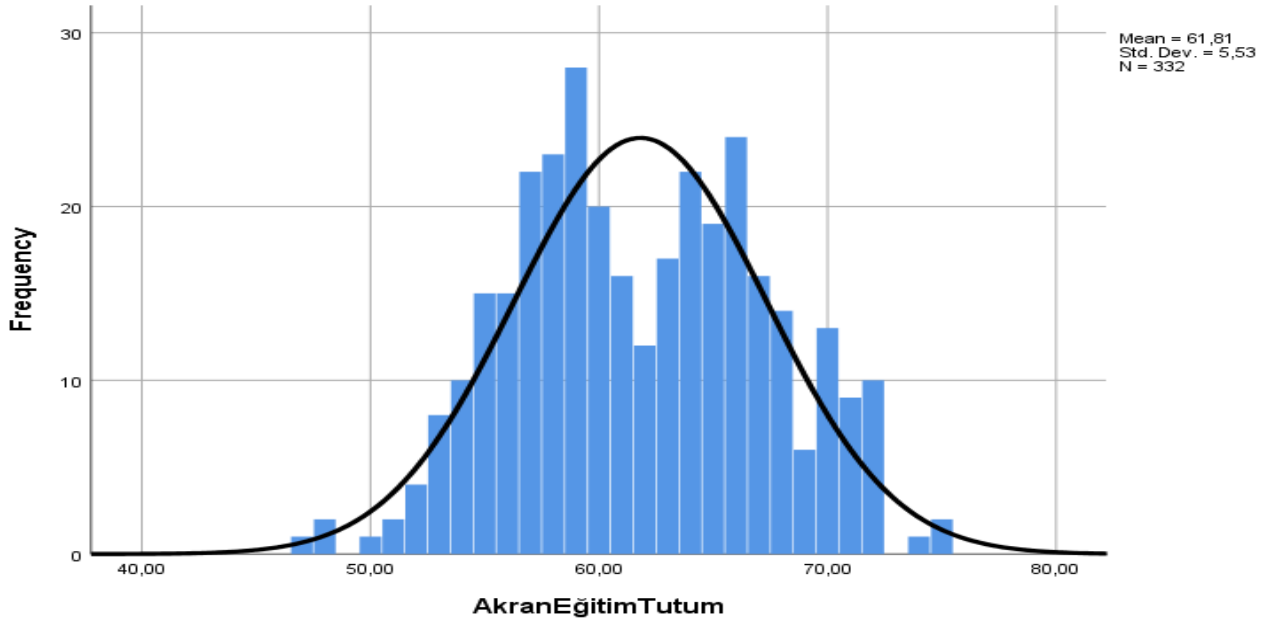
Araştırmada kullanılan ölçek alt boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3'te verilmiştir. Akran Eğitimi Tutum Ölçeği puan ortalaması $58,65 \pm 5,56$ olarak hesaplanmış; Kullanım alt boyutu için $51,02 \pm 5,48$; Program İçeriği için $7,62 \pm 2,17$; olarak hesaplanmıştır. Hipotez testlerinin sınanması için öncelikle verilerin normallik gösterip göstermediği incelenmelidir. Akran eğitimi tutum ölçeği ve boyutlarının normallik analiz sonuçları ise Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Akran Eğitimi Tutum Ölçeği ve Boyutlarının Normallik Analizi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Shapiro Wilk	P	Basıklık	Basıklık Std. hata	Çarpıklık	Çarpıklık Std. hata
Kullanım	0,982	0,000	-0,515	0,267	-0,073	0,134
Program İçeriği	0,963	0,000	-0,016	0,267	-0,369	0,134
Akran Eğitimi Tutum Ölçeği	0,985	0,000	-0,628	0,267	0,048	0,134

Tablo 4'te görüldüğü üzere, verilerin normallikleri basıklık çarpıklık değerleri ve normallik testleri ile incelendiğinde ± 3 aralığında normalliğin sağlandığı tespit edilmiştir. Ölçek ve alt boyutlara ilişkin histogramlar; Kullanım Şekil 1, Program İçeriği Şekil 2, Akran Eğitim Tutumu ise Şekil 3 olarak aşağıda verilmiştir.

Şekil 1: Kullanım**Şekil 2:** Program İçeriği

Şekil 3: Akran Eğitimi Tutumu

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak özel rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların sosyo demografik özelliklerine göre karşılaştırılmasına dair bulgular ve ikinci olarak özel rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin akran eğitimi ile ilgili tutum ve görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Eğitimcilerin Akran Eğitimi Tutumlarının Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Akran Eğitimi Tutum Ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların sosyo demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği, Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve Akran Eğitimi Tutum Ölçeğinden alınan puanların karşılaştırılmasına dair yapılan araştırmada araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçekten alınan puanların sosyo demografiklere göre karşılaştırılması Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Ölçekten alınan puanların sosyo demografiklere göre karşılaştırılması

Özellikler (n=332)	Kullanım X±SS	Program İçeriği X±SS	Akran Eğitim Tutum X±SS
Cinsiyet			
Kadın	51,28±4,74	10,62±1,95	61,91±5,49
Erkek	51,29±4,89	9,98±2,31	61,27±5,75
t test	-0,013	2,103	0,752
p değeri	0,990	0,036*	0,453
Yaş			
21-25 yaş	51,73±4,5	10,5±2,09	62,24±5,39
26-30 yaş	51,32±4,83	10,57±2,01	61,89±5,7
31-35 yaş	50,93±5,33	10,72±1,94	61,66±6,05
36-40 yaş	49,53±3,79	10,33±1,86	59,87±4,26
41 ve üstü	51,81±5,18	10,23±2,08	62,04±5,57
F test	1,466	0,360	1,144
p değeri	0,212	0,837	0,336
Eğitim Durumu			
Lisans + ön lisan	51,13±4,71	10,49±1,99	61,62±5,46
Lisansüstü	52,2±4,95	10,71±2,2	62,92±5,83
t test	-1,466	-0,714	-1,522
p değeri	0,144	0,476	0,129
Tecrübe			
0-5 yıl (1)	51,7±4,7	10,56±2,08	62,26±5,46
6-10 yıl (2)	50,59±4,71	10,41±1,95	61±5,75
11-15 yıl (3)	49,43±4,57	10,46±1,87	59,89±5,16
16-20 yıl (4)	52,46±3,36	11,08±1,5	63,54±4,16
21 yıl ve üstü (5)	51,86±5,72	10,33±2,27	62,19±6,18
KW test	11,613		9,670
p değeri	0,020*	1,558	0,046*
	3<1,4,5	0,816	3<1,4

Kurum türü			
Özel okul	51,32±4,75	10,5±2,04	61,82±5,59
Resmi okul	50,63±4,98	11±1,59	61,63±4,32
z test	-0,265	-0,962	-0,126
p değeri	0,791	0,336	0,900
Akran eğitimi alma durumu			
Hayır	51,66±5	10,59±2,16	62,25±5,85
Evet	50,92±4,48	10,46±1,86	61,37±5,17
t test	1,421	0,598	1,441
p değeri	0,156	0,550	0,150
	Branş		
Okul öncesi öğretmen	51,82±4,69	10,80±4,76	62,62±5,59
Çocuk gelişim	50,46±5,10	10,21±2,04	60,67±5,60
Sınıf öğretmeni	51,25±4,08	10,34±1,78	61,59±5,07
Özel eğitim öğretmeni	51,15±5,02	10,22±2,07	61,37±5,52
Rehber öğretmen	50,24±2,97	10,41±1,78	60,65±4,26
Diğer	51,73±5,26	10,60±2,07	62,33±5,83
F test	1,078	1,131	1,573
p değeri	0,373	0,344	0,167

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, tecrübe, kurum türü, akran eğitim alma durumu ve branşlara göre akran eğitimi tutumlarının ve alt boyutları puanlarının karşılaştırılması detaylı bir şekilde görülmektedir. “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım alt boyutu ve Akran Eğitimi Tutum Ölçeğinden alınan puanların bireylerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Ancak program içeriği alt boyutundan alınan puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadınların erkeklere göre daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç kadınların akran eğitimi program içeriğine daha olumlu yaklaştığını göstermektedir.

“Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin yaşına göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği”nden alınan puanların bireylerin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve Akran Eğitimi Tutum Ölçeğinden alınan puanların bireylerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

“Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların tecrübesine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım alt boyutunda alınan puanların bireylerin tecrübesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Farklılık gösteren grubu tespit edebilmek için yapılan çoklu karşılaştırma testine göre Kullanım alt boyutu için 11-15 yıl olanların Kullanım boyutundan alınan puanlar tecrübesi 5 yıldan az olanlara, 16-20 yıl olanlara ve 21 yıl ve üstü tecrübesi olanlara göre daha düşük puan aldığı tespit edilmiştir. “Akran Eğitimi Tutum” ölçeği için 11-15 yıl olanların ölçekten aldığı puanlar tecrübesi 5 yıldan az olanlara, 16-20 yıl olanlara göre daha düşük puan aldığı tespit edildi. Ancak Program içeriği alt boyutundan alınan puanların tecrübesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Bu da eğitime yeni başlayan ve tecrübesi ilk 10 yıllık süreçte olanlar ile 16 yıl üzerinde tecrübeye sahip olan eğitimcilerin akran eğitimi programını kullanmada daha aktif ve hevesli olduklarını, daha olumlu akran eğitimi tutumuna sahip olduklarını göstermektedir.

“Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin çalıştığı kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve Akran Eğitimi Tutum Ölçeğinden alınan puanların bireylerin çalıştığı kurum türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin akran eğitimi alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği”nden alınan puanların bireylerin akran eğitimi alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). “Akran Eğitimi Tutum Ölçeği” ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin branşına göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve Akran Eğitimi Tutum Ölçeğinden alınan puanların bireylerin branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tüm bu sonuçlar; özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin yaş, eğitim durumu, kurum türü, akran eğitim alma durumu ve branşlara göre akran eğitimi tutum, kullanım ve program içeriği görüşlerinde bir farklılık olmadığını ancak kadınların akran eğitimi program içeriğine daha olumlu yaklaştığını, eğitime yeni başlayan ve tecrübesi ilk 10 yıllık süreçte olanlar ile 16 yıl üzerinde tecrübeye sahip olan eğitimcilerin akran eğitimi programını kullanmada daha aktif ve hevesli olduklarını, daha olumlu akran eğitimi tutumuna sahip olduklarını göstermektedir.

Eğitimcilerin Akran Eğitimi ile İlgili Tutum ve Görüşlerine İlişkin Bulgular

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin akran eğitimi ile ilgili tutum ve görüşlerine ilişkin bulgular, Akran Eğitimi Tutum Ölçeği maddelerine verilen cevaplarla analiz edilmiş ve Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Maddelere verilen cevapların dağılımı

	Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Ort	±SS
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
AETÖ1	2	0,60	3	0,90	2	0,60	90	27,11	235	70,78	4,67	0,60
AETÖ2	1	0,30	10	3,01	38	11,45	168	50,60	115	34,64	4,16	0,76
AETÖ3	0	0	5	1,51	19	5,72	143	43,07	165	49,70	4,41	0,67
AETÖ4	15	4,52	121	36,45	133	40,06	58	17,47	5	1,51	3,25	0,85
AETÖ5	14	4,22	36	10,84	61	18,37	137	41,27	84	25,30	3,73	1,09
AETÖ6	3	0,90	6	1,81	32	9,64	159	47,89	132	39,76	4,24	0,77
AETÖ7	76	22,89	163	49,10	60	18,07	33	9,94	0	0	3,85	0,89
AETÖ8	4	1,20	27	8,13	54	16,27	148	44,58	99	29,82	3,94	0,95
AETÖ9	40	12,05	143	43,07	81	24,40	54	16,27	14	4,22	3,42	1,03
AETÖ10	0	0	16	4,82	68	20,48	146	43,98	102	30,72	4,01	0,84
AETÖ11	1	0,30	10	3,01	22	6,63	136	40,96	163	49,10	4,36	0,76
AETÖ12	0	0	3	0,90	5	1,51	115	34,64	209	62,95	4,60	0,57
AETÖ13	3	0,90	11	3,31	12	3,61	111	33,43	195	58,73	4,46	0,79
AETÖ14	0	0	20	6,02	35	10,54	147	44,28	130	39,16	4,17	0,84
AETÖ15	0	0	2	0,60	9	2,71	120	36,14	201	60,54	4,57	0,58

Tablo 6 incelendiğinde akran eğitimi tutum ölçeği sorularında en yüksek onayı AETÖ1 almıştır. AETÖ1; “Akran ilişkileri öğrencilerin eğitiminde önemlidir” ifadesinin ortalaması $4,67\pm 0,60$ olarak hesaplanmıştır. Eğitimciler yüksek oranda akran eğitiminin öneminde hem fikirdirler.

İkinci sırada en yüksek ortalama; “Öğretmenlere akran eğitimi hakkında hizmet içi eğitim verilmelidir” ifadesindedir ve ortalaması $4,60\pm 0,57$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimciler akran eğitimi noktasında eğitime ihtiyaç duyduklarını, daha zengin bir eğitim için akran eğitimi hakkında hizmet içi eğitimlerin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Üçüncü sıradaki en yüksek ortalama ise “Akran eğitimi öğrencinin sosyal beceri düzeyini geliştirmektedir” ifadesine aittir ve $4,57\pm 0,58$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimciler akran eğitiminin öğrencilerin sosyal beceri düzeyini yüksek oranda geliştirdiğini düşünmektedirler. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerinin yüksek oranda katılım gösterdiği görüşlerden biri $4,46\pm 0,79$ ortalamasıyla “Eğitim fakültelerinde akran eğitimi dersi verilmelidir” ifadesidir. Çalışma hayatına başlamadan önce akran eğitimi hakkında yeterli bilgi alınması gerekli donanımın oluşmasında etkili olacaktır. Bunun için lisans döneminde eğitimci adaylarına akran eğitimi ile ilgili kapsamlı eğitimler verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. “Eğitim programında akran eğitiminin kullanılmasına ilişkin bilgilendirmeler dikkate alınmalıdır” ifadesinin ortalaması $4,41\pm 0,67$ olarak hesaplanmıştır. Bu da eğitimcilerin akran eğitimi programındaki akran eğitiminin kullanılmasına ilişkin bilgilere dikkat edilmesi gerektiği konusunda yüksek oranda hemfikir olduğunu göstermektedir.

Yüksek oranda onay alan bir önerme de “akran eğitiminin etkin kullanılması için öğretmenin öğrencilerin hangi alanda başarılı olduklarını bilmesi gerekir” ifadesidir ve ortalaması $4,36\pm 0,76$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler öğrencilerinin özelliklerini yakından tanımanın akran eğitiminde önemli bir faktör olduğunu düşünmektedirler. “Öğrencinin sosyal beceri düzeyi akran eğitimi etkilemektedir” ifadesinin ortalaması $4,24\pm 0,77$ olarak hesaplanmıştır. Bu veri özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin öğrencilerin sosyal becerileri düzeylerinin akran eğitiminin etkili olmasında önemli bir unsur olarak gördüklerini göstermektedir. “Akran eğitimi her eğitim kademesinde uygulanabilir” ifadesinin ortalaması $4,17\pm 0,84$ olarak hesaplanmıştır. Bu veri de akran eğitiminin her eğitim kademesinde uygulanabilir olduğu düşüncesinin eğitimcilerce kabul gördüğünü ortaya koymaktadır.

“Sınıf yönetiminde olumsuz davranışları söndürmek için akran eğitimi kullanılabilir” ifadesinin ortalaması $4,16\pm 0,76$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler; öğrencilerin

olumsuz davranışlarını gidermede, sınıf yönetimine destek olarak akran eğitiminin kullanılabileceği görüşündedirler. “Öğrencilerin birbirinden farklı özelliklere sahip olması akran eğitiminin kalitesini artırır” ifadesinin ortalaması $4,01\pm 0,84$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler; akran eğitiminin kaliteli olabilmesi için farklı özellikteki öğrencilerin bir araya gelmesinin sağlanması gerektiği görüşündedirler. “Akran eğitimi farklı öğrenme ortamlarında kullanılabilir” ifadesinin ortalaması $3,94\pm 0,95$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler, orta düzeyde akran eğitiminin farklı eğitim ortamlarında da kullanılabileceğini düşünmektedirler.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin orta düzeyde gördükleri bir görüş ise “Akran ilişkileri ile öğrenciler birbirine sadece olumlu davranışlar öğretirler” ifadesidir ve ortalaması $3,85\pm 0,89$ olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin akran ilişkileri sayesinde birbirlerinden olumlu davranışları öğrenebileceklerini düşünen eğitimciler olduğu gibi olumsuz davranışları da öğrenebileceğini düşünen eğitimciler de bulunmaktadır. “Öğrencinin akademik başarısı akran eğitimi etkilemektedir” ifadesinin ortalaması $3,73\pm 1,09$ olarak hesaplanmıştır. Bu veri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin az farkla akademik başarının akran eğitimde etkili olacağını düşünmektedirler. Düşük düzeyde olan görüşlerden biri “Akran ilişkilerinin eğitiminde kullanılması öğretmenin yönergeleriyle sınırlıdır” ifadesidir ve ortalaması $3,42\pm 1,03$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler, akran eğitimindeki akran ilişkilerinin öğretmen yönergeleriyle sınırlı olmadığı görüşündedirler. En düşük düzeyde görülen görüş ise “Eğitim programında yer alan yönergeler akran eğitimi konusunda yeterlidir” ifadesidir ve ortalaması $3,05\pm 0,85$ olarak hesaplanmıştır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler mevcut akran eğitimi programındaki yönergelerin akran eğitimi konusunda yeterli olmadığını düşünmektedirler.

Sonuç olarak; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimci katılımcılar akran eğitiminin önemli olduğunu, akran eğitimi programının kullanım ve içerik olarak geliştirilmesi, akran eğitimi programındaki akran eğitiminin uygulanmasına ilişkin bilgilere dikkat edilmesi, eğitimcilerin eğitimci eğitimleriyle desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca akran eğitiminin öğrencilerin sosyal beceri düzeyini yüksek oranda geliştirdiği, eğitimcilerin öğrencilerinin özelliklerini yakından tanımada akran eğitiminin önemli bir faktör olduğu, öğrencilerin olumsuz davranışlarının düzeltilmesinde, sınıf yönetimine destek olarak bu eğitimin kullanılabileceği konusunda fikir beyan etmişlerdir. Aynı şekilde katılımcıların çoğunluğu akran eğitiminin her eğitim kademesinde uygulanabilir olduğunu ve farklı eğitim ortamlarında da kullanılabileceğini, akran eğitiminin kaliteli olabilmesi için farklı özellikteki öğrencilerin bir araya gelmesinin sağlanması gerektiğini, akademik başarının akran eğitimde etkili olabileceğini, akran eğitimindeki akran ilişkilerinin öğretmen yönergeleriyle sınırlı olamayacağını ve mevcut akran eğitimi programındaki yönergelerin akran eğitimi konusunda yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Netice itibarıyla çalışmanın bulguları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin özel öğretim alanında akran eğitiminin önemli olduğu yönünde görüş beyan ettiklerini, akran eğitimi kullandıklarını, eğitim içeriğinin desteklenmesi gerektiğini eğitimle ilgili eğitimcilerle ilgili eğitimlerine ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Son yıllarda akran eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların arttığı görülmektedir. Ülkemizde akran ilişkileri ile ilgili yapılan çalışmalar, genellikle bu eğitimin ilköğretim ve lise dönemi öğrencilere etkilerinin değerlendirilmesine yöneliktir. Buna mukabil okul öncesi dönem ve özel gereksinimli çocuklarla ilgili araştırmalar, ilköğretim ve lise dönemi çalışmaları kadar fazla sayıda değildir (Çorbacı-Oruç, 2008; Eğercioğlu, 2008; Gülay, 2008). Yapılan birçok araştırma akran eğitiminin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin akademik becerilerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Eğitimde akran etkisini konu alan deneysel araştırmalarla ilgili meta-analiz çalışmaları akran eğitiminin akademik açıdan ne kadar olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir. Sınıf seviyesi, engellilik durumu, engellilik düzeyi, içerik alanı ve ödül olmak üzere beş alanda toplanmış olan etkiler bu çalışmayı desteklemektedir (Bowman-Perrott, Davis, Vannest, Williams, Greenwood, Parker, 2013). Ayrıca ilk ve ortaöğretimde öğrenim özel gereksinimli öğrencilerle ilgili bir araştırma, akran eğitiminin engelli türüne bakılmaksızın akademik performans üzerindeki özel gereksinimli öğrenciler üzerinde olumlu bir akademik etkiye sahip olduğunu bildirmektedir (Okilwa, Shelby, 2010, s.450).

2015 yılında Aktay ve Gültekin tarafından yapılan çalışmada akran etkisinin yardımlaşma, paylaşma, iş birliği yapma, model olarak yapma açısından önemli etkilerinin olduğunu buna mukabil kimi öğrencilerin rekabete girdikleri ve birbirlerini olumsuz yönde etkilediklerini göstermektedir. Araştırmanın olumlu yönde etkileri, bu araştırmadaki eğitimcilerin görüşlerini desteklemektedir. Olumsuz yönde etkisi ise bazı eğitimcilerin akran eğitimi konusunda çekinceli kaldıkları, öğrenciler birbirine sadece olumlu davranışlar öğretirler önermesiyle örtüşmektedir. 2015'te Buğday'ın özel gereksinimli çocukların birbirlerine bakarak öğrendiklerini ortaya koyduğu çalışma bu çalışma ile ortaklık göstermektedir. Ayrıca 2018 yılında Özdemir ve Sözer'in çalışması bu çalışmayı desteklemektedir. Çalışmada öğretmenlerin okul öncesi çocuklar ve özel gereksinimli çocuklar için akran

eğitiminin önemi ve gerekliliği vurgulanmaktadır. 2020 yılında Adanır yaptığı çalışmada, öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklara akran eğitimi konusunda model olma, destekleyici ve cesaretlendirici olma, iş birliği, yardım etme, özgüven düzeyinin artmasına destek olma olumlu yönde etkilerini ortaya koymuştur. Çalışmada bu çalışmadan farklı olarak araştırmaya katılan bazı eğitimciler özel gereksinimli çocukların bazı temel bilişsel becerilerinin yokluğu, hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz olması, rekabetçi bir ortamın oluşması nedeniyle çocukların kendini daha fazla yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla alanyazındaki birçok çalışmanın bulguları bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Diğer çalışmalar bu çalışmadan farklı olarak akran eğitiminin özel gereksinimli öğrencileri olumsuz yönde etkilediğini de göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin, akran eğitimi ile ilgili çalışmasının sonucunda bu eğitim modelinin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimine katkıda bulunduğunu göstermektedir. İstanbul genelinde 332 kişiye uygulanmış olan "Akran Eğitimi Tutum Ölçeği" sonucunda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin özel öğretim alanında akran eğitiminin önemli olduğu görüşünde oldukları, akran eğitimi kullandıkları, eğitim içeriğinin desteklenmesi gerektiğini düşündükleri, akran eğitim tutumuna sahip oldukları, bu konuyla ilgili eğitimlere ve desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Akran eğitimiyle öğrencilerinin sosyal gelişim, olumsuz davranışı söndürme, akademik başarıya katkı edindiklerini düşündükleri anlaşılmıştır. Ayrıca çalışma özel gereksinimli öğrencilerin akran eğitiminin sadece eğitim sürecine değil aynı zamanda genel yaşam kalitesine olumlu bir etki yapabileceğini ortaya koymuştur. Ancak bu tür bir eğitim programının başarılı olması için, her kademedeki farklı uygulama alanlarında planlanması ve uygulanması gerektiği de görülmüştür.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin yaşlarına, "Akran Eğitimi Tutum Ölçeği" ve alt boyutlarından alınan puanların bireyin yaşına göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde Kullanım ve Program İçeriği alt boyutu ve "Akran Eğitimi Tutum Ölçeği"nden alınan puanların bireylerin branşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Cinsiyetlere göre bulgular incelendiğinde sadece program içeriğini kadınların erkeklere göre daha olumlu buldukları görülmektedir. Bu bağlamda akran eğitimi programının içeriği ile ilgili düzenleme yapılması, erkek eğitimcilerin de önerileri alınarak güncellemelere gidilmesinin yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan erkeklerin çalışan kadınlara göre daha az yoğunlukları bulunmaktadır. Bu durum da göz önünde bulundurulmalıdır.

Katılımcıların tecrübelerine göre eğitimcilerin akran eğitimi tutumları akran eğitimi uygulamasında farklılık gösterirken program içeriğine dair görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Eğitime yeni başlayan ve 10 yıllık tecrübesi olanlar ile 16 yıl üzerinde tecrübeye sahip olan eğitimcilerin akran eğitimi programını kullanmada daha aktif ve hevesli oldukları, daha olumlu akran eğitimi tutumuna sahip oldukları görülmüştür. Buna göre mesleğe yeni başlamış olmanın heyecanı ile tecrübeli olmanın getirdiği uygulamadaki profesyonellik ile birlikte akran eğitimi tutumunda ilgi, ihtiyaç ve bakış açısının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında öğrenciler genellikle bireysel olarak ders almakta olup, grup dersleri olduğunda modülleri uygun olan arkadaşları ile küçük gruplar halinde birlikte olma ve etkileşimde bulunmaktadırlar. Bu işleyiş eğitimcilerin akran eğitimi kullanmalarını ve uygulamalarını sınırlayabilmektedir.

Çalışmanın diğer bir problemi olan özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında çalışan eğitimcilerin akran eğitimi ile ilgili tutum ve görüşleri değerlendirildiğinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimciler akran eğitiminin önemli olduğunu, akran eğitimi programının içeriğinin-geliştirilmesi gerektiğini, bu konuda eğitimcilerin seminerler almasının zorunlu olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar akran eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirdiğini, akademik başarılarını arttırdığını, öğrencileri daha yakından tanımada önemli bir role sahip olduğunu vurgulamışlardır. Çalışmanın bulguları akran eğitiminin öğrencilerin olumsuz davranışlarını olumlu davranışa değiştirmede katkısı olduğunu göstermektedir. Ayrıca sınıf yönetimi açısından bu eğitim yönteminin eğitimcileri desteklediği anlaşılmaktadır. Çalışma akran eğitiminin eğitimin her kademesinde uygulanabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda mevcut akran eğitimi programındaki yönergelerin akran eğitimi konusunda yeterli olmadığı da göstermektedir.

Bu araştırmanın verilerine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin özel öğretim alanında akran eğitiminin önemli olduğu görüşünde oldukları, akran eğitimi kullandıkları, eğitim içeriğinin desteklenmesi gerektiğini düşündükleri, akran eğitim tutumuna sahip oldukları ve bu konuyla ilgili eğitimlere ve desteğe ihtiyaç duydukları, akran eğitimiyle öğrencilerinin sosyal gelişim, olumsuz davranışı söndürme, akademik başarılarına katkı edinebileceklerini düşündükleri görülmüştür. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar çerçevesinde şu öneriler sunulabilir.

- ✓ Alanda yapılan çalışma bulguları ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin görüşleri doğrultusunda ihtiyaçlar tespit edilip akran eğitiminin önemi ile ilgili program içerikleri güncellenebilir.
- ✓ Akran Eğitimi Programlarının kullanılması için uygun ortamların oluşturulabilir ve zengin materyallerle akran eğitimindeki verim arttırabilir.
- ✓ Lisans dönemindeki öğretmen adaylarına akran eğitimi programı ve uygulamalarına dair eğitimler verilmelidir.
- ✓ Eğitimciler hizmet içi eğitimlerle desteklenebilir.
- ✓ Akran eğitimi hakkında daha detaylı verilere ulaşabilmek için farklı ölçekler ve değerlendirme yöntemleri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adanır, S. (2020). Zihinsel Engelli Çocuklarda Akran Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Aktay, E. G., ve Gültekin, M. (2015). Akran iş birliği ve ilk okuma yazma öğretimi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 291-309.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. Eurasian Journal of Educational Research, 26, 13-26.
- Bilgiç, N., & Günay, T. (2014). Ergenlerin sigara bırakma konusunda desteklenmesinde bir yöntem: akran eğitimi. Türk Toraks Dergisi, 15(3), 102.
- Bowman-Perrott, L., Davis, H., Vannest, K., Williams, L., Greenwood, C., & Parker, R. (2013). Academic benefits of peer tutoring: A meta-analytic review of singlecase research. School psychology review, 42(1), 39-55.
- Buğday, M. (2015). Okula devam eden zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin okuma yazma beceri düzeylerinin belirlenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cihanoğlu, M. O. (2008). Alternatif değerlendirme yaklaşımlarından öz ve akran değerlendirmenin işbirlikli öğrenme ortamlarında akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demirel, E.T. (2018) Nicel Araştırma Tasarımı. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar İçin Bir Rehber, Eğitim Yayınevi, Konya, 105-117.
- Dinçer, Ç. (1995). Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocuklarına Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doll, B., Murphy, P., & Song, S. Y. (2003). Their relationship between children's self-reported recess problems and peer acceptance and friendships. Journal of School Psychology, 41, 113-130.
- Gök, T. (2018). Akran öğretimi yöntemiyle öğrencilerin kavram öğrenme ve problem çözme başarısının değerlendirilmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 18-32. <https://doi.org/10.17556/erziefd.403361>
- Gül, H., (2009). Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 22, Aralık 2009, 82-93.
- Güven, E., Tufan, E. (2010). Kaynaştırma sınıflarında işbirlikli öğrenme yöntemi ile müzik dersleri. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2), 557-573.
- Mirzeoğlu A, Munusturlar S, Celen A (2014). Akran öğretimi modelinin akademik öğrenme zamanına ve voleybol becerilerinin öğrenimine etkisi. Spor Bilimleri Dergisi, 25(4), 184- 202.
- Kaya, S. (2013) İşbirlikli Öğrenme ve Akran Değerlendirmenin Akademik Başarı, Bilişüstü Yeti ve Yardım Davranışlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Okilwa, N. S., & Shelby, L. (2010). The effects of peer tutoring on academic performance of students with disabilities in grades 6 through 12: A synthesis of the literature. Remedial and Special Education, 31(6), 450-463.
- Öncül, B. Edt. Kızılkaya Namlı, A. (2022) Akran Destekli Öğretim. Eğitimin Kavramsal Temelleri 5: Öğretim Teknikleri, Efe Akademi Yayınları, İstanbul, 33-48.

- Özaydın, L., İfter, T. E., Kaner, S. (2008). Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 9(01), 15-34. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000112
- Özdil, G. (2008). Kişilerarası problem çözme becerileri eğitimi programının okulöncesi kurumlara devam eden çocukların kişilerarası problem çözme becerilerine etkisi. Yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Tan, H.M. (2023). 60 – 72 Aylık Çocuklara Yönelik Hazırlanan İletişim Becerileri Eğitim Programının Çocukların İletişim Becerileri ve Akran İlişkileri Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taylı, A. (2010). Okullarda Akran Temelli Programların Uygulanma Süreci. Milli Eğitim Dergisi, 40(186), 8-26.
- Temple V., Lynnes, M.D. (2008). Peer tutoring for inclusion. ACHPER Healthy Lifestyles Journal, 55, 11-21.
- Turner JC, Meyer DK. (2000). Studying and understanding the instructional contexts of classroom: using our past to forge our future. Education Psychologist, 35, 69-85.
- Ünver, V., Akbayrak, N. (2013). Hemşirelik eğitiminde akran eğitim modeli. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(4), 214-217.
- Yavuzer, H.(1998). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Yeniçeri, N., Özçakar, N., Mevsim, V., Güldal, D. (2003). Kliniğe giriş uygulamalarında yeni bir yöntem: Akran eğitimi. Tıp Eğitimi Dünyası, 12(12).
- Yıldırım, T., & Canpolat, N., (2017). Akran öğretiminin etkililiğine ilişkin öğrenci görüşleri. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, vol.12, no.24, 515-526.